אור חנוכה – אור מנורה של המקדש

[א] מפורסם על פי חז"ל שעם ישראל צריך לסבול יסורין מארבע גליות, ראשי תיבות "רבים" – רומי, בבל, יון, מדי (פרס). במדרש בראשית רבה (ב,ד) ופסקתא רבתי, לג) רמזו זאת:
"בראשית ברא אלהים [וגו'] והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום, ורוח אלהים מרחפת על פני המים". "תהו" זו מלכות בבל "ראיתי את הארץ והנה תהו" (ירמיה ד, כג). "ובהו" זו מלכות מדי שנאמר "ויבהילו להביא את המן" (אסתר ו, יד). **<u>וחושך, זו מלכות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן</u>**. שהיתה אומרת להם 'כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלוהי ישראל'. "על פני תהום" זה גלות ממלכת הרשעה [=רומי] שאין להם חקר כמו התהום... "ורוח אלהים מרחפת" זה רוחו של מלך המשיח היאך מה דאת אמר (ישעיה יא) "ונחה עליו **רוח ה'** ". באיזו זכות ממשמשת [הרוח] ובאה? "מרחפת על פני המים" בזכות התשובה שנמשלה כמים שנאמר (איכה ב) "שפכי כמים לבך".

[ב] היחודיות של חנוכה, בה נגאלנו בימים ההם ובזמן הזה מאת גלות יון, היא שנגאלנו מ**<u>מלחמת הרוח</u>**, שרצו המתיוונים שננטוש את תורת ישראל ונידבק בתרבות אומות העולם. יופי של תרבות יון קָסַם לעיני עשירי עם בישראל. שירה, אמנות הציור, פַּסָלוּת, הצגות, תפארת מלבושי שרד, גינוני כבוד ולמצוא חן בעיני הגוים. שומעים אנו הד מרעיש מהדברים האלו גם בימינו, בעידן שלנו, פה בארץ הקודש. קובעי המדיניות, אנשי התקשורת, אנשי האקדמיה, דמויות מובילות בפוליטיקה, ראשי הצבא, בונים את השקפותיהם על בסיס ערכי המוסר של הגויים. זו בעיה בין בענין "מוסר המלחמה" לא לירות כדי לחסל את אויבינו, ובין בענין שוויון הפמיניסטיות הקיצונית ובזה הרס גדרי הצניעות, ובין לענין ארחות חיים של בילוי, של שקיעה בשירה וזימרה, של הטיולים לחוץ לארץ כי ארחות הגוים מוצאות חן בעיניהם, של קניית דירות פאר, יחס סולחני לבוגדים בנשותיהם, ונשים הבוגדות בבעליהן. המודרנה, המתירנות, חיי זוללות וחיים נוצצים.

על כל אלו נלחמו החשמונאים. יחד עם קומץ קטן של נאמני התורה נלחמו נגד הרוב, שנגררו בטפשותם אחרי עשירי-עם. ["רבים ביד מעטים [=כמות], גיבורים ביד חלשים [=איכות], טמאים [=גוים, ישעיה נב,א] ביד טהורים, רשעים [=חוטאים] ביד צדיקים, זדים [=כופרים, תהלים קיט,נא] ביד עוסקי תורתך"].

כמה יפה שאל הרב יצחק הוטנר (בספרו "פחד יצחק" על חנוכה, עמ' קכא). איזו גלות היא זו? הרי היינו אז כולנו בארצנו, ארץ ישראל? ועונה כי צרות רוחניות הנגללות עלינו מאחינו היהודים עצמם, המתיוונים, היא צרה צרורה מאד (עמ' נד,מו). בשאר הגלויות לא שמענו על "מתבבלים" ולא על "מתפרסים", כי עמדנו כולנו יחד כחטיבה אחדותית ביהדותנו. אבל כאשר מאיתנו עצמנו באים כוחות לצמצם בשמירת תורתנו, אוי ואבוי לנו. [משל של חז""ל בראשית רבה ה,י – "כיון שנברא הברזל התחילו האילנות מרתתים. אמר להן מה לכם מרתתין? [=רועדים]. עץ מכם אל יכנס בי, ואין אחד מכם ניזוק":

ועונה עוד הרב יצחק הוטנר כי הבדל ענק יש בין בן מלך, שגורש מארמון אביו ונמצא בארץ נכר, אבל עוד יודע שהוא בן מלך, והוא מכיר את זהותו האישית - לבין בן מלך שהשתגע, אמנם נמצא עדיין בארמון המלך, אבל נשתטה בדעתו ואינו יודע על עצמו שהוא בן מלך, וגם לא מכיר שאביו הוא מלך. התהום המפריד ביניהם הוא נורא.

התיקון לכל זה היתה המנורה, המנורה שבמקדש. יודעים אנו מפי כל קדמונינו, מהרמב"ם, ר' יצחק אברבנאל, הרמ"א ועשרות אחרים, כי כל פרטי המצוות הינן סמלים ללמד אותנו על עקרונות. יש בכל מצוה ומצוה רעיון, ומי שמקיים את המצוה רק בפועל ואינו ער לרעיון שבה, טרם הגיע לשלימותו. מה הרעיון שבמנורה?

עונה על כך הרב שמשון רפאל הירש (בביאורו בפרשת תרומה) כי המנורה מסמלת את אור החכמה, וגם מסמלת יוזמה, פעילות הרוח לקום ולפעול. "רוח, הוא ענין נקיטת יוזמה, התעוררות הרגש לממש איזה רעיון מחשבתי.

מקור במדרש (ויקרא רבה לא, ז):
"חלונות היו לבית המקדש ומהם היתה אורה יוצאת לעולם שנאמר (מלכים א ז) 'ויעש לבית חלוני שקופים אטומים שקופות אטומות'. היו מקטינות מבפנים ומרחיבות מבחוץ כדי להוציא אורה לעולם. משל למלך שבנה לו טרקלין ועשה חלונותיו מקטינות מבחוץ ומרחיבות מבפנים **<u>כדי להכניס</u>** אורה לתוכה. אבל חלונות של בית המקדש לא היו כן אלא מקטינות מבפנים ומרחיבות מבחוץ **<u>כדי להוציא אורה גדולה</u>**".

"בית המקדש, אורו של עולם" (בראשית רבה, א).

על המקרא "פֶּתַח דבריך יאיר, מֵבִין פתיים" (תהלים קיט, קל) כתב רבנו בחיי כי שבעה קנים של המנורה, הם מול פסוק ראשון של בראשית, י"א כפתורים של המנורה מול פסוק ראשון של שמות. תשעה פרחים מול ט' מלים בתחילת ויקרא, י"ח טפחים גובה מול פסוק ראשון של במדבר, ו-22 גביעים מול פסוק ראשון של דברים.

כי בהיכל, השולחן עליו לחם הפנים, מסמל ברכת חומריותם של ישראל ומזונם. אבל המנורה מסמלת התעוררות הרוח של ישראל. לכן למדונו חז"ל: הרוצה שיעשיר ידרים [בתפילתו] שם השולחן, והרוצה שיחכים יצפין בתפילתו (בבא בתרא כה, ב). ועל זה אמר ישעיה "בית יעקב, לכו ונלכה באור השם" (ישעיה ב,ה). וכאשר נקיים זאת נזכה אל "ונתתיך לאור גוים" (ישעיה מט,ו).

(ב) כִּי הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ יְכַסֶּה אֶרֶץ וַעֲרָפֶל לְאֻמִּים, וְעָלַיִךְ יִזְרַח ה' וּכְבוֹדוֹ עָלַיִךְ יֵרָאֶה:
(ג) וְהָלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרֵךְ, וּמְלָכִים לְנֹגַהּ זַרְחֵךְ: (ישעיה ס, ב-ג).

מנורה מסמלת רוח ישראל, רוח עוז, רוח שאיפה, רוח התקדמות מפני רעיון נאצל שבליבנו: במנורה שראה זכריה (פרק ד) בחזון, נאמר:
(ב) "וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה? וָאֹמַר רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כֻּלָּהּ וְגֻלָּהּ עַל רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ...
(ו) וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר ה' אֶל זְרֻבָּבֶל לֵאמֹר לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ **כִּי אִם בְּרוּחִי** אָמַר ה' צְבָאוֹת":

מה ענין "רוח"? רצון עז לקיים דבר. וכמו שנאמר אצל כלב, שסירב ללכת שולל אחרי המרגלים: "וְעַבְדִּי כָלֵב עֵקֶב הָיְתָה **רוּחַ** אַחֶרֶת עִמּוֹ וַיְמַלֵּא אַחֲרָי וַהֲבִיאֹתִיו אֶל הָאָרֶץ" (במדבר יד, כד).

(כא) וַיָּבֹאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נָשָׂאוֹ לִבּוֹ וְכֹל אֲשֶׁר נָדְבָה **רוּחוֹ** אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת תְּרוּמַת יְהוָה לִמְלֶאכֶת אֹהֶל מוֹעֵד וּלְכָל עֲבֹדָתוֹ וּלְבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ: (שמות לה,כא).

כן בימינו עלינו להתאזר עוז נגד המתבוללים בעם, הרוצים לקבוע כי ארץ ישראל היא "מדינת כל אזרחיה", גם הערבים, גם הנוצרים, גם מחוסרי-דת. כביכול כולם שווים בה, כולם "ישראלים" אע"פ שאינו "יהודים". וכאן הטעות הגדולה. כי מי שכופר בשלוש עשרה עיקרי אמונתנו, כפי שהגדיר אותם הרמב"ם בהקדמתו לפרק חלק (מסכת סנהדרין), יצא מכלל ישראל. אמנם הוא ייתבע בידי שמים על

עונותיו, אבל אין לנו אחווה אתו. ויפה הסביר זאת הרב אברהם קוק (דבריו הבאתי ב"אוצרות הראי"ה, ח"ב עמ' 122-121). ודבריו על פי רמב"ם בסוף סנהדרין, סוף י"ג יסודות האמונה, ההבדל בין רשע רגיל לבין רשע מוחלט. וכן הוא ברמב"ם הלכות עדות, סוף פרק י"א.

הכלל שעלינו לאמץ, בימים קשים אלו של מלחמת הכופרים נגד קיום התורה, והרוצים להחדיר בנו תרבות האומות, הם דברי מהר"ל (נצח ישראל, פרק כ"ה): "כי האומות נקראו "מים" בכל מקום, כדכתיב "יַמְשֵׁנִי ממים רבים" (תהלים יח, יז). ועוד "הַצִּילֵנִי ממים רבים, מיד בני נכר" (שם קמד, ז). וכדכתיב "מים רבים לא יוכלו לכבות האהבה" (שיה"ש ח, ז)... ונמשלו ישראל בהפך זה, כמו שאמרו ז"ל במסכת ביצה (כה ע"ב) "מימינו אש דת למו" (דברים לג, ב), אמרו "דתיהם של אלו אש". ואין לך שני הפכים יותר מן אש ומים. ולכך הכתוב מייחס האומות למים, ואת ישראל לאש. ואלו שני דברים, האש והמים, אם נתערבו ביחד - המים מכבים את האש. ואם האש עומד רחוק מן המים, ונבדל ממנו, אז האש מכלה ומייבש את המים, עד שלא נשאר דבר בו, ומתיש כחו. ואלו דברים ברורים, והם סגולת ישראל באמת.

כי אם מתערבים ומתחברים ישראל לאומות, אז המים - שהם האומות - גוברים עליהם לגמרי, כמו שגוברים המים על האש כאשר מתערב האש לגמרי עם המים. ואם נבדל האש מן המים, הרי האש בכוחו מבטל המים עד שאין נמצאים. וכך אם ישראל נבדלים מן האומות, ועומדים בפני עצמם, הרי הם גוברים על האומות, שהם נקראים "מים רבים", עד שהם מבטלים אותם, עד שאינם נמצאים:

והתבאר לך הפך מחשבותם [של אלו] אשר נבערו מדעת החכמה. **<u>כי הבוערים יחשבו כי קירוב אש ומים יהיה שלום ביניהם. וזה אינו, כי ההתחברות להם - אז האומות גוברים ומבטלים חס ושלום אותם. ואם נפרדים ונבדלים, ישראל גוברים עליהם, כל שכן שאינם יכולים להם.</u>** וזהו מסגולת אש ומים, אשר אל זה דומים ישראל והאומות".

לא מספיק לנו רק להדליק בפועל נרות חנוכה לילה לילה, אלא עלינו להתבונן בְּלֶקַח הרעיוני שבהם.